

УДК 042.82(312)327

Андрій Мартинов

“НОВА ХОЛОДНА ВІЙНА” ЯК ПРОЯВ КРИЗИ ПОСТБІПОЛЯРНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У статті розглядаються теоретичні проблеми трансформації постбіполярної системи міжнародних відносин в умовах реальної перспективи “нової холодної війни”.

Ключові слова: “нова холодна війна”, постбіполярна система міжнародних відносин, теоретичні аспекти, США, ЄС.

Теорія та історія міжнародних відносин намагаються з’ясувати систему критеріїв розвитку різних систем міжнародних відносин. У теорії міжнародних відносин відомі різні класифікації і типологізації систем міжнародних відносин. Виявляються однополярні, біполярні та багатополярні системи міжнародних відносин. Історія міжнародних відносин засвідчує, що принаймні від часів Вестфальського мирного договору 1648 р. у Європі існувала багатополярна система міжнародних відносин. “Концерт” великих європейських держав був встановлений за результатами наполеонівських війн на Віденському конгресі 1815 року. Можна вважати, що багатополярна система міжнародних відносин існувала і напередодні Першої світової війни 1914–1918 років. За її підсумками радикально змінюється глобальна система міжнародних відносин, у якій на перші ролі виходять Сполучені Штати Америки. Однак самоізоляція США від Ліги Націй до початку Другої світової війни уповільнила цей процес. У глобальному вимірі за підсумками Другої світової війни утворилась біполярна система міжнародних відносин на чолі зі США та СРСР. Симптомом її народження можна вважати й хрестоматійну фултонівську промову У. Черчилля, якій присвячено цей “круглий стіл”.

Зв’язок з науковими і практичними задачами. У науковій літературі тривають дискусії з приводу характеристик системи міжнародних відносин, яка виникла після розпаду СРСР. Цей процес стимулював вибух національної свідомості. Феноменальність цього процесу супроводжувалась масштабною інтернаціоналізацією та глобалізацією. Нагадаємо, що на Берлінському конгресі 1878 р. вперше пролунало гасло права народів на самовизначення. У Західній Європі династичні держави переросли у національні. Тут поширилася політична (громадянська модель) нації. У Центральній і Східній Європі, де межі держав тривалий час не співпадали з культурними кордонами, ствердилась культурно-етнічна модель нації. Також у німецькому випадку нація не могла до 1870 р. ототожнюватись з єдиною державою. Нація – це інстанція суверенітету. Масова національна мобілізація – це феномен ХХ століття. На Сході Європи народи агресивно реагують на власне відставання у модернізації. У масовій свідомості, як і у свідомості політичних еліт, поширене уявлення про етнічну основу державності. Національна свідомість формується лише за умов інтенсивної суспільної комунікації, яка неможлива без ефективних систем транспорту і зв’язку. Саме визнання цього феномену дає додаткові аргументи прихильникам концепції формування багатополярної системи міжнародних відносин.

Предмет статті стосується формування гіпотези кризи постбіполярної системи міжнародних відносин. Цілі статті обумовлюються її предметом та полягають в аналізі актуальних тенденцій розвитку постбіполярної системи міжнародних відносин. Аналіз історіографії проблематики цієї статті засвідчує, що відсутня єдина точка зору щодо причин і наслідків кризи постбіполярної системи

міжнародних відносин. Французький дослідник Р. Арон на початку 1980-х рр. прогнозував, що біполярна система міжнародних відносин рухається до своєї кризи [1, с. 64]. Різні точки зору на характер постбіполярної системи міжнародних відносин знаходимо у корифеїв американської політології З. Бжезинського та Г. Кіссінджера. Зокрема, З. Бжезинський залишається прихильником збереження американського лідерства в світі у XXI столітті [2, с. 87]. Натомість Г. Кіссінджер підтримує ідею глобального балансу сил, в якому США є першими серед інших полюсів сили [3, с. 801]. На фоні цих теоретичних розбіжностей американські неоконсерватори констатують стан “нової холодної війни” демократичного Заходу і Росії [4, с. 1]. Головний науковий співробітник Інституту всесвітньої історії НАНУ В.Ткаченко слушно звертає увагу на поворотний момент у історії постбіполярної системи міжнародних відносин, пов'язаний із анексією Росією українського Криму [5, с.35].

Важливою рисою сучасних суспільно-політичних процесів у світі стає масова втрата віри у безумовність та лінійну неухильність прогресу, порушення каузальності світоглядної картини, коли послідовна низка подій втрачає характеристики закономірності, стаючи результатом випадкових рішень та спонтанних дій, а також формування конфліктогенних ідентичностей, які стимулюють насилля. Водночас системний підхід до історії міжнародних відносин ґрунтується на інтелектуальному припущенні про міжнародні відносини як певну систему, яка об'єктивно виникає, розвивається та внаслідок вичерпання свого потенціалу руйнується, поступаючись місцем новій.

Після закінчення “холодної війни” під впливом зіткнення різних інтересів, гострих конфліктів формується нова система міжнародних відносин, яка ще не має офіційної назви. Вона утворюється в умовах процесу глобалізації, який стимулюється технологічними змінами, удосконаленням транспортних та інформаційних комунікацій. Типологічною ознакою формування нової системи міжнародних відносин також є суперечливий процес пошуку нової ідентичності багатьма народами, які здобули незалежність на уламках імперій. Взаємодіють та конкурують між собою тенденції, з одного боку, спрямовані до неімперіалістичної консолідації різних культур та етнічних ідентичностей під приводом соціокультурної глобалізації, а з іншого, до контрнаступу старих і нових культурних ідентичностей. Адже кожне суспільство формує власний тип культури, залежний від рівня його розвитку. Французький дослідник Р. Арон наступним чином диференціює багатополюсну і біполярну системи міжнародних відносин: “В першому випадку дипломатичне суперництво розгортається між кількома політичними утвореннями, які належать до одного класу. Тут можливі різні комбінації рівноваги, розриви відносин альянсу належать до нормальних процесів дипломатії. В другому випадку, два політичні утворення настільки вищі класом за всіх інших, що рівновага є можливою лише у формі двох коаліцій, причому більшість середніх і малих держав змушені приєднуватися до табору котроїсь із двох великих держав” [1, с. 112].

Баланс інтересів різних суб'єктів міжнародних відносин завжди є тимчасовим. Внаслідок кожної нової зміни настає період відносного балансу сил, який зберігається до наступної радикальної зміни. Адже міжнародні відносини залишаються підпорядкованими діяльності “суверенних держав, що керуються власними інтересами” [6, с.100]. Симптоматично, що зазначене явище зберігається попри об'єктивний вплив процесу глобалізації, який обмежує класичний національний суверенітет та віддає переваги інтернаціоналізації як домінуючому формату міжнародних зв'язків. Внаслідок зростаючої взаємозалежності світу обмежується автономія держав як замкнутих суспільно-політичних систем, що було характерною рисою модерної системи міжнародних

відносин, започаткованої ще Вестфальським миром 1648 року. Під тиском процесу глобалізації під загрозою опинився навіть національний суверенітет Сполучених Штатів. Колишній державний секретар США Г.Кіссінджер ще до терактів 11 вересня 2001 р. наголошував, що “головна задача Америки полягає у перетворенні своєї могутності на моральний консенсус заради просвітницького керівництва світом, а не у нав’язуванні своїх цінностей” [7, с. 326].

Однак ієрархія суб’єктів у постмодерній системі міжнародних відносин, яка народжується на наших очах, є умовною, оскільки кожен з них відіграє домінуючу роль у певних видах взаємодій. Змінити місце у ієрархії статусів суб’єктів міжнародних відносин можна, корумпуючи норми міжнародного права. Правда, статус держави у постмодерній системі міжнародних відносин не обов’язково жорстко корелюється із чисельністю населення та розміром території. Вирішальним фактором є місце, яке певна держава займає у міжнародному розподілі праці. Показово, що до традиційних центрів економічної могутності та впливу, якими після Другої світової війни стали США, Європа, а після економічного дива 60-х рр. XX ст. до них приєдналася й Японія, у 70-ті рр. минулого століття додалися так звані “нові індустріальні країни”, або азійські “тигри” Сінгапур, Малайзія, Тайвань, Гонконг. На межі XXI ст. до зазначених центрів сили додаються Бразилія, Росія, Індія, Китай (так звана група БРІК).

Водночас головною типологічною ознакою постмодерної системи міжнародних відносин стає радикальна зміна у співвідношенні між стратегічними ресурсами, якими є сила, капітал та знання. Провідний американський футуролог Елвін Тоффлер слушно зазначає, що “сила є кінцевою у своєму практичному застосуванні. Існує межа, за якою вживання сили тільки руйнує те, що ми воліли б захопити чи оборонити...За гроші не можна купити геть усе й найгрубіший гаманець колись спорожніє. Натомість знання ніколи не вичерпуються. Ми завжди здатні помножити їх” [8, с. 39]. Зрештою, і на міжнародній арені маєш і контролюєш те, що знаєш. Об’єктивно зазначені тенденції обумовлюють посилення взаємозалежності різних країн та локальних цивілізацій. Історія міжнародних відносин засвідчила, що Україна здобуває шанс на незалежність в умовах радикальних змін всієї системи міжнародних відносин. На зламі другого та третього тисячоліть незалежна Україна знову з’явилася на політичній карті світу як держава, якої ніхто з сильних цього світу не хотів бачити, але незалежність потрібна самому українському народу.

За роки незалежності України кристалізувалися її національні інтереси, які полягають у гарантуванні безпеки, територіальної цілісності й суверенітету, економічного добробуту країни та її громадян. І дрібниць у цій великій справі бути не може. Втім, зовнішня політика України не має глобального характеру. Зусилля головним чином концентруються на регіональному та локальному рівнях системи міжнародних відносин. Вона дедалі частіше зосереджується на вирішенні локальних проблем та на боротьбі за регіональне лідерство. Адже для амбіцій глобальної зовнішньої політики треба мати відповідний політичний та економічний потенціал, конвертовані у високий статус держави на міжнародній арені. Це завдання Україна продовжує вирішувати з перемінним успіхом. З багатьма провідними країнами світу відносини України залишаються асиметричними, на жаль, не з перевагами для України. Об’єктивно тривала внутрішньополітична криза та, як її наслідок, відсутність консолідованої позиції еліти й нації щодо ключових зовнішньополітичних проблем виштовхують Україну на периферію нової системи міжнародних відносин. Звичайно, не в сенсі великого геостратегічного значення України у регіоні Східної Європи та Причорномор’я, а у смислі слабого впливу на процеси, які тут відбуваються.

Водночас поглиблюється розрив між бідними та багатими країнами, загострюються соціокультурні, економічні, територіальні та політичні протиріччя, які завжди були властиві міжнародним відносинам. Доки є мета та спільні інтереси, держави виконують взяті на себе зобов'язання. Оскільки норми та принципи міжнародного права є взаємопов'язаними, тому внаслідок порушення одних норм логічно слідує недотримання більшості інших. Треба зазначити, що для постмодерної системи міжнародних відносин доби глобалізації властивими є протиріччя між загальнолюдськими інтересами (виживання людства в умовах небезпечних кліматичних змін тощо) та егоїстичними національними інтересами, між примушенням до універсалізації та національними ідентичностями, між громадянським порядком, який національні держави намагаються зберегти на своєму національному політичному просторі, та “законом джунглів”, який дедалі швидше опановує міжнародним політичним простором. Внаслідок чого головним регулятором міжнародних відносин знову стає сила. Застосування подвійних стандартів засвідчує, що цінності свободи та демократії нівелюються у реальній політиці. Хоча дипломатія, обмежуючи істинність настанови доби Римської імперії: хочеш миру – готуйся до війни, залишається мистецтвом досягнення миру без війни. Процесу формування нової системи міжнародних відносин одночасно властиві старі та оновлені риси. З одного боку, міжнародне право ще не виконує функцій регулятора міждержавних відносин. Різноманітні договори не завжди фіксують не лише конкретні зобов'язання сторін, а й визнані правила відповідальності за їх невиконання. Тому, наприклад, досить часто рішення Гаазького міжнародного арбітражу не стають правилом для сильнішої сторони. Домінує не сила права, а право сили. Глобальна війна зі світовим тероризмом все частіше перетворюється на превентивні військові дії проти невідних, або незручних країн. Внаслідок цього зберігається традиційна логіка політичного реалізму з його орієнтацією на силові методи вирішення конфліктів. Завдяки цьому залишається вплив геополітичних розрахунків. Адже в центрі міжнародних відносин залишається боротьба за владу й гегемонію у відповідності до егоїстичних національних інтересів конкретних країн. Війна залишається важливим інструментом захисту або експансії цінностей сильніших країн. Хоча й розмиваються fronti зіткнення цивілізаційних цінностей та ідеологічного протистояння. Новітньою стратегічною ідеєю у цьому сенсі є формування глобального союзу демократій, який має протистояти решті держав, які не здобули такого статусу. Втім, американська система цінностей виявляється, як зазначає С. Гантінгтон, не універсальною, а унікальною. Уніфікація цивілізаційного простору під приводом соціокультурної глобалізації не відповідає сучасній та перспективній квітучій різноманітності світових цивілізацій. Уніфікація породжує надто прості рецепти вирішення складних проблем. Внаслідок чого вони лише ще більше ускладнюються та стають хронічними. З іншого боку, чіткішою стає тенденція до несилового домінування, яке спирається на економічні, інтелектуальні та інформаційні переваги. Збільшення кількості акторів сучасних міжнародних відносин, стрімка трансформація їхньої структури, внаслідок чого переформатовуються старі та виникають нові міждержавні союзи, урізноманітнюються форми та методи міжнародних відносин, які вимагають якісно вищого рівня вчасного реагування на зміну зовнішнього середовища навколо України. Внаслідок цього можна швидко реагувати на дії, які тактично загрожують національним інтересам, нехтуючи стратегічними наслідками рішень, які не завжди є оптимально вирахованими. Вітчизняна дипломатія, спираючись на історичні здобутки, водночас має бути модернізована, аби гнучко відповідати викликам сучасності. Конкретизовані державні інтереси України мають бути втілені у реальних цілях та задачах її зовнішньої політики.

Тривалий трансформаційний період суспільного розвитку негативно позначився на конкурентній спроможності України в сучасній системі міжнародних відносин. Стрімке скорочення чисельності населення, фіксація негативного демографічного балансу між працездатним та старіючим населенням, відсутність великих об'ємів енергетичних ресурсів, суттєві проблеми з інноваційним технологічним розвитком об'єктивно послаблюють потенціал України у новій системі міжнародних відносин. Виходячи із ідеалістичних засад та під тиском світових потуг, Україна відмовилася від радянської ядерної зброї, але не змогла конвертувати цю моральну перевагу на реальні дипломатичні преференції. На жаль, вітчизняна дипломатія не мала достатньо сил, аби нівелювати тенденцію, відповідно до якої рішення щодо України європейські та євроатлантичні еліти приймають відповідно до старих стереотипів, сформованих ще за доби “холодної війни”.

Оскільки соціокультурні цінності, на основі яких вибудовується об'єднана Європа, та якими живе Україна не суперечать одні одним, більш реалістичною є стратегія поступового “молекулярного” востання України в структурно-функціональні зв'язки Євросоюзу. Адже інтеграція можлива лише за умови наявності та розвитку спільних стратегічних інтересів. Звичайно, до спільної зовнішньої та оборонної політики Європейського Союзу ще далеко, але сам факт артикуляції цієї мети свідчить про намір ЄС стати впливовим полюсом сили у світі XXI століття. Перспективною видається можливість інституціоналізації відносин України з Європейським Союзом у галузі безпеки. Навряд чи перспективною для українських громадян є роль України як буферної держави між Європейським Союзом та Росією, яка забуває про власні декларації щодо своєї європейської ідентичності, оскільки вони не можуть бути реалізовані у форматі російського вступу в ЄС. Водночас загострюється конкуренція Росії та ЄС за вирішальний вплив на Східну Європу, де ключове значення має контроль над Україною, Кавказ, країни Центральної Азії.

Практика “гуманітарних інтервенцій”, “превентивних дій проти терористичної загрози”, “примушення до миру” є постмодерними ідіомами модерного поняття “агресія”. Її брутална, кривава сутність не змінюється від краси обгортки, яка має приховати від уваги світової громадськості її традиційну руйнівну сутність. Роздратованість Росії після визнання 18 лютого 2008 р. незалежності Косово спровокувала рішення Кремля слідом за Білим домом відмовитися від обмежень норм міжнародного права у своїй військовій політиці. Серпневою 2008 р. операцією проти Грузії, Росія показала рішучість боротися за збереження свого статусу регіональної євразійської потуги. Зважаючи на це, США знову сприймають Росію як загрозу своїм інтересам. Україна стає інструментом для здійснення американських інтересів. З цієї точки зору Україна є для Сполучених Штатів Америки партнером навіть ціннішим за деякі малі країни НАТО.

Слід постійно пам'ятати, що без структурних змін в українській економіці, без формування справді демократичної політичної системи з ефективним державним управлінням, без радикальних та фундаментальних змін української ментальності саме по членство в НАТО, а у більш віддаленій перспективі в ЄС не може “автоматично” вирішити всі українські проблеми. Без чіткого усвідомлення цього факту вітчизняна внутрішня та зовнішня політика залишатимуться міфологізованими, що небезпечно для адаптації до холодно прагматичної постмодерної системи міжнародних відносин, в якій навіть союзні держави діють кожна за себе.

Після перемоги США у класичній “холодній війні” гіркоту поразки та бажання реваншу успадкувала Росія. Після нетривалого ідеалістичного періоду у російсько-американських відносинах на початку 90-х рр. XX ст., коли стосунки

між Кремлем та Вашингтоном були екстремально асиметричними на користь США, починаючи з часів косовської операції НАТО, Росія дедалі чіткіше усвідомлює власні цивілізаційні (квазіімперські) інтереси. Намагання налагодити рівноправну взаємодію після терактів 11 вересня 2001 р. виявилися марними. Роздратування США викликало бажання Росії зіграти на європейсько-американських протиріччях. Так було на початку іракської війни (березень 2003 р.). Хоча США наголошували, що світові потрібна сильна Європа, Росія переконувала всіх у тому, що американцям навряд чи сподобається проект перетворення Європейського Союзу на рівний собі центр впливу.

Втім, провідні американські фахівці з питань оборони і національної безпеки Дж. Арквілла та Д. Ронфельдт визнають, що технологічні переваги Сполучених Штатів мають зворотній бік, підсилюючи їхню вразливість до асиметричних атак. Вони констатують, що “проти Сполучених Штатів ведеться типова мережева війна” [9, с. 340].

Однак, хоча зовнішній вплив на державу тим сильніший, чим вона слабша, але щодо сильних держав може застосуватися асиметрична сила, прикладом чого й стали теракти 11 вересня 2001 року. Тому абсолютна безпека для всіх суб’єктів міжнародних відносин залишається недосяжним ідеалом. Об’єднання зусиль двох полюсів євроатлантичної цивілізації – Європейського Союзу та США також вимагають внутрішні тенденції, пов’язані з демографічними проблемами, зміною етнічного складу населення (для Європи властивою стає збільшення частки мусульманської громади, для США іспаномовних та афроамериканців).

У підсумку менш ефективними стають традиційні механізми підтримання глобальної стабільності, якими є міжнародні організації, міжнародне право та світова громадська думка. Адже ООН вже опинилася в ситуації Ліги Націй напередодні Другої світової війни, міжнародне право дискредитується вибірковістю його застосування, а світова громадська думка стає об’єктом різних підступних маніпуляцій. Найявніми є ознаки переходу від міжнародної системи рівноваги сил, яка гарантувалася домінуванням США, коли була відсутня глобальна конфронтація, але частими були локальні конфлікти, до конфліктної багатополусної системи, коли відбувається поляризація інтересів наддержав, які дедалі рідше беруть до уваги інтереси інших суб’єктів міжнародних відносин. Можливість створення коаліцій периферійних держав (дедалі частіше лунають пропозиції про перетворення Шанхайської організації співробітництва на військово-політичний союз) залежить від євроатлантичної єдності.

Звичайно, Європа залишається модним орієнтиром культурних та матеріальних досягнень, але Європа поступово втрачає лідерство як центр виробництва (не лише матеріального або наукового, а й творення смислів). Європейський Союз готується до двох надзвичайно складних референдумів, які повинні дати політичну відповідь на проблему спроможності існуючих інтеграційних структур давати адекватні відповіді на складні виклики та пов’язані з ними ризики. Мова йде про запланований на 6 квітня 2016 р. у Нідерландах консультативний референдум з приводу ратифікації угоди про асоціацію та створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, а також про запланований на 23 червня 2016 року референдум про вихід Великої Британії зі складу Європейського Союзу. В обох випадках ініціаторами референдумів стали політичні сили загалом скептично налаштовані щодо європейської інтеграції та її результатів. Зрозуміло, що існують чимало прогнозів щодо очікуваного підсумку цих референдумів та їхніх політичних наслідків. Але робити остаточні висновки ще зарано, адже пропагандистські кампанії підготовки до обох референдумів тільки набирають обертів. Від оптимальної тактики європейських оптимістів у Нідерландах і Великій Британії залежать не лише показники активності учасників референдумів, а й їхні підсумки. Поки що

соціологічні опитування засвідчують хисткий баланс співвідношення між позиціями європейських скептиків та європейських оптимістів на обох цих референдумах і багато залежатиме від їхньої здатності мобілізувати своїх прихильників та демобілізувати опонентів у день проведення референдуму. Водночас вже зрозуміло, що незалежно від результату цих референдумів владні структури Європейського Союзу повинні суттєво поліпшити якість своєї роботи, зокрема, щодо розвитку ефективних комунікацій із громадськістю. Це ж стосується й перспектив реалізації угоди про безвізовий режим між Євросоюзом і Україною. Українські делегати в Європарламенті наголошували, що Україна повністю виконала всі вимоги, спрямовані на виконання Плану дій з лібералізації візового режиму з країнами-членами Шенгенського простору Євросоюзу. 3 березня 2016 р. у Парижі відбулось чергове засідання “Норманської четвірки” міністрів закордонних справ Франції Жан-Марка Ейро, Німеччини Франка-Вальтера Штайнмайєра, України Павла Клімкіна та Росії Сергія Лаврова. На порядку денному перебували традиційні питання виконання мінських угод, які так і не вдалось у повному обсязі виконати минулого року. Немає великого прогресу й у нинішньому році. З різних сторін лунають протилежні пояснення такого стану справ. Росія у небажанні виконувати мінські угоди від “а” до “я” звинувачує українські власті та заперечує свою роль як сторони конфлікту, а не як посередника у його вирішенні.

Метою Росії є перекладання на Україну відповідальності за невиконання мінських угод, що має стати вагомим аргументом домагатись “покарання” України та скасування економічних санкцій з Росії. Аби уникнути такого розвитку подій німецько-французькі посередники намагаються показати, що Україна виконує мінські угоди. Зокрема, довести цей факт пробують за допомогою прийняття законодавства, яке має забезпечити, у перспективі після деокупації окупованих окремих районів Донецької і Луганської областей України, проведення там виборів місцевих органів влади відповідно до українських законів. Найгірше, що позиція України на цих переговорах послаблюється умовами внутрішньої кризи та зовнішньої агресії. За цих обставин досить складно дипломатичним маневруванням виграти час і підготуватися до політичного оформлення результатів конфлікту.

Непросто, наприклад, виключити питання внутрішньої політики України з переговорного процесу. Мова йде про наполягання конституційних змін у напрямку федералізації України. Також складно розраховувати на розширення кола учасників переговорів, запросивши до них США, Румунію, Польщу, Туреччину. Усі зазначені ініціативи неодмінно блокуватимуться російською стороною. Навряд чи доцільно прив’язувати остаточне вирішення проблеми Донбасу і Криму із загальним контекстом вирішення проблем Придністров’я, Абхазії, Південної Осетії, Карабаху, які виникли також з причин імперської мегаломанії Росії. Українська сторона може залишатись у форматі мінських переговорів, докладаючи усіх зусиль з метою трансформації цього формату. Адже виконання мінських угод зафіксує існуючий статус-кво. Будь-які спроби поступового виходу із мінського процесу, започатковуючи новий багатосторонній переговорний процес, обов’язково будуть оцінені російською стороною як порушення мирних угод. Наслідком цього процесу, скоріше за все, може бути відновлення повномасштабних бойових дій на Донбасі. Обрання цього шляху неодмінно сповільнить поступ України в ЄС і НАТО, що й є стратегічною метою Росії. Тому норманський формат переговорного процесу потребує філігранної дипломатичної техніки, аби не допустити, щоб силові спроби розбудови “Новоросії” стали темою цьогорічної думської виборчої кампанії в Росії. Військово-політичне замороження конфлікту вже перетворює його на виснажливе протистояння, на справжнє випробування дієвості

державних структур як України, так і Росії. Однак за цих обставин актуалізується питання готовності Заходу нівелювати асиметрію потенціалів Києва і Москви у цьому протистоянні. Адже Кремлю не звикати потужними засобами пропаганди переконувати росіян у підступних намірах ворожого оточення, які тільки й мріє як розчленувати матінку Росію. Заради цього пропонується тугіше затягувати паски та відмовлятися від надмірного споживання, а також консолідуватися навколо “лідера нації”. Перед Україною стоїть набагато складніше завдання: захищати національний суверенітет і територіальну цілісність в умовах “гібридної” війни та одночасно проводити соціально непопулярні, але необхідні для модернізації суспільства реформи. Тому успіхи на дипломатичному фронті вкрай важливі для України. На цей й сподіваємось.

Список використаних джерел

1. Арон Р. Ми і війна між націями [Текст] / Р. Арон / Пер. з фр. – К.: Юніверс, 2000. – 688 с.
2. Бжезинський З. Великая шахматная доска. [Текст] / Пер. с англ. – М.: Международные отношения, 1999. – 256 с.
3. Киссинджер Г. Дипломатия [Текст] / Г. Киссинджер / Пер. с англ. – М.: Ладомир, 1999. – 848 с.
4. Rohrbacher D. Why is America restarting the Cold War with Russia? / Dana Rohrbacher // <http://www.nationalinterest.org/feature/why-america-restarting-the-cold-war-russia-15183>
5. Ткаченко В. Росія: ідентичність агресора / В. Ткаченко. – К.: Академія, 2016. – 256 с.
6. Мальський М. Теорія міжнародних відносин / М. Мальський, М. Мацях. – К.: Наукова думка, 2003. – 380 с.
7. Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика / Г. Киссинджер. – М.: Ладомир, 2002. – 400 с.
8. Тоффлер Е. Новая парадигма власти. Знания. Богатство. Сила / Е. Тоффлер. – К.: Основи, 2003. – 450 с.
9. Мережі і мережеві війни. Майбутнє терору, злочинності та бойових дій. – К.: Ніка-центр, 2005. – 390 с.

Андрей Мартынов

“НОВАЯ ХОЛОДНАЯ ВОЙНА” КАК ПРОЯВЛЕНИЕ КРИЗИСА ПОСТБИПОЛЯРНОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

В статье рассматриваются теоретические проблемы трансформации постбиполярной системы международных отношений в условиях реальной перспективы “новой холодной войны”.

Ключевые слова: новая холодная война, постбиполярная система международных отношений, , теоретические аспекты, США, ЕС.

Andrey Martynov

“NEW COULD WAR” AS SYMPTOM OF CRISIS THE POSTBIPOLAR SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONSHIP

The paper deals with theoretical problems of transformation the postbipolar system of international relationship. The author shows the tendencies of new could war.

Key words: new could war, postbipolar system of international relationship, theoretical aspects, US, EU.